

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 56/03-11

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. marca 2003 predbežne prerokoval sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi, Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, so sídlom v Trnave, Hollého 10, zastúpenej advokátkou JUDr. E. Ľ., B., vo veci porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Cdo 86/02 z 25. novembra 2002 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi, Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. februára 2003 doručená sťažnosť Rímskokatolíckej cirkvi, Bratislavsko-trnavskej arcidiecézy, so sídlom v Trnave, Hollého 10 (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpenej advokátkou JUDr. E. Ľ., B., vo veci porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej

len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 86/02 z 25. novembra 2002.

Sťažnosť bola doplnená na základe výzvy ústavného súdu podaním zo 17. februára 2003, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 19. februára 2003. Zo sťažnosti a z jej doplnenia vyplývajú nasledovné rozhodujúce skutočnosti.

Na základe žaloby sťažovateľa ako žalobcu v konaní pred všeobecným súdom, bola rozsudkom Okresného súdu v Leviciach (ďalej len „okresný súd“) č. k. 11 C 80/95-487 z 29. februára 2000 jeho reštitučná žaloba zamietnutá ako neopodstatnená. Uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 6 Co 246/00 z 9. októbra 2001 na základe odvolania sťažovateľa bol rozsudok okresného súdu zrušený a konanie zastavené s odôvodnením, že žalobu podal neexistujúci subjekt – Arcibiskupský úrad Trnava, nemajúci právnu subjektivitu. Podľa názoru krajského súdu išlo o taký nedostatok žaloby, ktorý nemohol byť v priebehu súdneho konania odstránený a zakladal nesplnenie jednej zo základných podmienok konania. Uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 86/02 z 25. novembra 2002 bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté ako neprípustné. Aj podľa názoru najvyššieho súdu sa v priebehu súdneho konania nedala odstrániť nesprávnosť v označení žalujúceho subjektu – Arcibiskupského úradu v Trnave poopravením na Rímskokatolícku cirkev, Bratislavsko-trnavskú arcidiecézu, tak ako to urobil okresný súd.

Sťažovateľ sa domnieva, že napadnutým uznesením najvyššieho súdu boli porušené jeho základné práva vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru. Všetky tieto ustanovenia svojou povahou spadajú do právneho inštitútu práva na spravodlivý proces a garantujú právo každého domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, ako aj práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi od začiatku konania. Tú skutočnosť, že sa sťažovateľ v žalobe označil nepresne ako Arcibiskupský úrad Trnava, treba považovať za nedostatok podania, ktorý je odstrániteľný postupom podľa § 43 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“). Neboli totiž pochybnosti, kto je v danej veci žalobcom, a preto stačilo, ak sa v priebehu konania formálne pochybenie napravilo. Súd nesplnil svoju poučovaciu povinnosť, ktorú možno kvalifikovať ako nesprávny postup

súdu podľa § 237 písm. f) OSP. Došlo tým k odňatiu možnosti konať vo veci samej pred súdom v neprospech sťažovateľa. V konečnom dôsledku sa tým zmarila možnosť meritórneho prejednávania reštitučného nároku sťažovateľa.

Sťažovateľ žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 2 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru, zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 86/02 z 25. novembra 2002 a vec vrátil na ďalšie konanie. Napokon požaduje uložiť najvyššiemu súdu povinnosť zaplatiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia.

Podľa zistenia ústavného súdu uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 86/02 z 25. novembra 2002 nadobudlo právoplatnosť 28. januára 2003.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Pokiaľ návrh spĺňa zákonom ustanovené podmienky, ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodne o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh je preto možné považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98).

Podľa názoru ústavného súdu treba podanú sťažnosť považovať za zjavne neopodstatnenú v celom rozsahu.

V relevantnej časti svojho rozhodnutia najvyšší súd uviedol, že: «Záver odvolacieho súdu, že Arcibiskupský úrad Trnava nemá spôsobilosť byť účastníkom konania, je správny a nespochybňovala ho ani dovolateľka. Sporné v konaní nebolo ani to, že subjektom spôsobilým mať práva a povinnosti, teda spôsobilým byť účastníkom konania (§ 19 O. s. p.) je Rímskokatolícka cirkev, Bratislavsko – Trnavská arcidiecéza. V žalobe z 12. októbra 1995 je za žalobcu označený „Arcibiskupský úrad Trnava“. Takéto označenie účastníka nevyvolávalo pochybnosti o jeho identite a preto nebolo potrebné vyzývať žalobcu na opravu alebo doplnenie žaloby podľa § 43 ods. 2 O. s. p. Za žalobcu označený subjekt nemá spôsobilosť byť účastníkom konania a teda nemôže v občianskom súdnom konaní vstupovať do procesných vzťahov. Nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania je takým nedostatkom podmienky konania, ktorý sa nedá odstrániť; postup podľa § 43 ods. 2 O. s. p. v danej situácii preto neprichádzal do úvahy. Súd bol povinný na uvedený nedostatok podmienky konania prihliadnuť a konanie o žalobe bez ďalšieho zastaviť (§ 103, § 104 ods. 1 O. s. p.)».

Pokiaľ sťažovateľ namieta porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, poukazuje ústavný súd na to, že už podľa doterajšej jeho judikatúry je na skúmanie prípustnosti návrhu na začatie súdneho konania, jeho opodstatnenosti, dodržania zákonných lehôt, oprávnenosti navrhovateľa takýto návrh podať, právomoci súdu o ňom konať a rozhodnúť či splnenia iných zákonom ustanovených náležitostí zásadne príslušný orgán, ktorý rozhoduje o merite návrhu. To znamená, že právomoc konať o veci, ktorej sa návrh týka, obsahuje v sebe právomoc skúmať to, či návrh zodpovedá tým podmienkam, ktoré pre konanie o ňom ustanovuje príslušný procesný kódex. Ingerencia ústavného súdu do výkonu tejto právomoci všeobecným súdom je opodstatnená len v prípade jeho nezlučiteľnosti s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou (mutatis mutandis I. ÚS 74/02, I. ÚS 115/02). Ďalej treba poznamenať, že ústavnému súdu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov a suplovať tak poslanie, ktoré § 13 písm. b) zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov zveruje práve najvyššiemu súdu, keď mu okrem iných priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (mutatis mutandis I. ÚS 17/01).

Z obsahu sťažnosti pritom vyplýva, že jej podstatou v časti namietajúcej porušenie čl. 46 ods. 1 a čl. 6 ods. 1 dohovoru je nesúhlas sťažovateľa s právnym názorom najvyššieho súdu, ktorý v danej veci dospel k záveru, že tu nešlo o nedostatok žaloby, konkrétne o nesprávnosť v označení žalobcu ako účastníka konania (ako tvrdí sťažovateľ), ale že tu ide o taký neodstrániteľný nedostatok podmienky konania (spôsobilosť byť účastníkom konania), pre ktorý súd nemohol vo veci ďalej konať, čím sa najvyšší súd stotožnil so záverom odvolacieho súdu. Podľa názoru ústavného súdu posúdenie otázok podmienok konania prináleží súdu, ktorý rozhoduje o merite veci, čo sa stalo aj v danom prípade. Skutočnosť, že sa sťažovateľ s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť právny názor najvyššieho súdu svojím vlastným. O svojvôli pri výklade alebo aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom, v tomto prípade najvyšším súdom, by bolo možné uvažovať vtedy, ak by sa jeho názor natoľko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam

(mutatis mutandis I. ÚS 115/02). Podľa názoru ústavného súdu posúdenie predmetnej otázky zo strany najvyššieho súdu takéto nedostatky nevykazuje a na jeho meritórne preskúmanie preto ústavný súd nie je oprávnený.

Vzhľadom na všetky tieto skutočnosti je námietka porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru zjavne neopodstatnená.

V časti, v ktorej sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia čl. 47 ods. 2 ústavy v konaní vedenom na najvyššom súde pod sp. zn. 2 Cdo 86/02, treba sťažnosť považovať taktiež za zjavne neopodstatnenú.

Podľa čl. 47 ods. 2 ústavy každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa názoru ústavného súdu ústavné právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi za podmienok ustanovených zákonom treba chápať ako právnu pomoc, ktorú na základe osobitných zákonov poskytujú účastníkom konania najmä advokáti a komerční právnici. Súdny (ale aj iné štátne orgány alebo orgány verejnej správy) sú v zmysle tohto ustanovenia povinné prijať a akceptovať zastupovanie osôb pred nimi, pokiaľ sú splnené náležitosti splnomocnenia podpísaného účastníka konania. Pri takomto vymedzení citovaného ústavného práva k jeho porušeniu podľa názoru ústavného súdu v danom prípade zjavne nedošlo. Sťažovateľ ani nenamieta, že by v akejkoľvek súvislosti nebolo rešpektované jeho právo dať sa v súdnom konaní zastupovať zvoleným právnym zástupcom.

Pokiaľ sťažovateľ vidí porušenie svojho práva na právnu pomoc v konaní pred súdmi podľa čl. 47 ods. 2 ústavy v nesplnení tzv. manu dukčnej povinnosti súdu v zmysle ustanovení § 5 a § 43 OSP, ústavný súd poukazuje na to, že splnenie tejto povinnosti záviselo od riešenia otázky, či v danom prípade ide o odstrániteľný alebo neodstrániteľný nedostatok žaloby. Z vyššie uvedeného vyplýva, že najvyšší súd uzavrel túto otázku tým, že

v danom prípade ide o nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania, pričom tento nedostatok podmienky konania sa nedá odstrániť postupom podľa § 43 ods. 2 OSP.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. marca 2003